

Skoliniai *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne* vartojimo sričių aspektu

Anželika Gaidienė

Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language

Petro Vileišio g. 5, Vilnius

El. paštas: anzelika.gaidiene@lki.lt

Orcid ID <https://orcid.org/0000-0001-8775-788X>

<https://ror.org/011v22a28>

Moksliniai interesai: semantika, leksikologija, leksikografija

Santrauka. Šio straipsnio tikslas – remiantis *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynu* (toliau – *Duomenynas*) ištirti skolinių pasiskirstymą pagal vartojimo sritis, siekiant atspindėti kilmės kalbą (arba tarpininkę) ir ankstyviausią šiame šaltinyje užfiksuotą vartoseną. Tikslui pasiekti iš *Duomenyno* išrinkti ir analizuoti visi skoliniai (iš viso 3905), taip pat tokie jų kriterijai – vartojimo sritis (iš viso 52), kilmės kalba (arba tarpininkė) ir ankstyviausia užfiksuota vartoseną. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad gausiausios skolinių vartojimo sritys, remiantis *Duomenynu*, yra maistas (12 %), medicina (sveikata) (7 %), kitų kraštų realijos (7 %), visuomenė (7 %), gyvenimo būdas (stilius) (6 %), verslas (5 %), bendroji vartoseną (5 %) ir politika (5 %). Taip pat tyrimas atskleidė, kad skolinių kalba donorė vis dar lieka anglų kalba (69 %). Ištyrus kiekvienos vartojimo srities skolinius pagal jų ankstyviausią *Duomenyne* užfiksuotą vartoseną paaiškėjo, kad šis kriterijus nėra labai informatyvus, kad būtų galima įžvelgti tam tikrų tendencijų.

Esminiai žodžiai: skolinys, vartojimo sritis, kilmės kalba, kalba tarpininkė, *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas*

Loanwords in the *Database of Lithuanian Neologisms* in the Aspect of Area of Use

Abstract. This article aims to analyze the distribution of loanwords across various areas of use, based on data from the *Database of Lithuanian Neologisms* (hereinafter, the *Database*). The study focuses on identifying the language of origin (or mediating language) and the earliest recorded usage of these loanwords in the source. To achieve this, all 3,905 loanwords in the *Database* were selected and examined based on the following criteria: area of use (53 in total), language of origin (or mediating language), and earliest recorded usage. The analysis revealed that the most frequent areas of loanword usage, according to the *Database*, are food (12%), medicine (health) (7%), realia of other countries (7%), society (7%), lifestyle (6%), business (5%), general usage (5%), and politics (5%). English remains the dominant donor language, accounting for 69% of the loanwords. However, examining the earliest recorded usage of loanwords in each area showed that this criterion is not particularly informative for identifying distinct trends.

Keywords: loanword, area of use, language of origin, mediating language, *Database of Lithuanian Neologisms*

JEL Code: G35

Įvadas

Visuomenės raida, politiniai pokyčiai, migracija, sparti naujų technologijų plėtra lemia gausų skolinių srautą lietuvių kalboje. Po Nepriklausomybės atkūrimo paprastai skolinamasi iš (ar per) anglų kalbą, taip pat iš prancūzų, ispanų, italų kalbų. Tačiau pastarųjų metų geopolitinė situacija paspartino skolinių srautus ir iš kitų kalbų – ukrainiečių, arabų ir kt.

Straipsnio **tikslas** – remiantis *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynu* (toliau – *Duomenynas*) ištirti skolinių pasiskirstymą pagal vartojimo sritis, siekiant atspindėti kilmės kalbą (arba tarpininkę) ir ankstyviausią šiame šaltinyje užfiksuotą vartoseną.

Tiksliui pasiekti kelti šie **uždaviniai**: 1) iš *Duomenyno* išrinkti, suskirstyti ir išanalizuoti skolinius pagal vartojimo sritis, remiantis kilmės kalba (arba tarpininke) ir ankstyviausia šiame šaltinyje užfiksuota vartoseną; 2) apibendrinti, pateikiant dažnumą, skolinių pasiskirstymą pagal vartojimo sritis, kilmės kalbą (arba tarpininkę) ir ankstyviausią užfiksuotą vartoseną.

Trumpa tyrimų apžvalga. Skoliniai sulaukia nemažai lietuvių kalbos tyrėjų dėmesio. Vienas iš ankstyvesnių darbų – 1998 m. paskelbta Vidos Rudaitienės ir Vytauto Vitkausko knyga „Vakarų kalbų naujieji skoliniai“. 2004 m. publikuotas straipsnių rinkinys, kuriame gvildenta skolinių tematika – „Skoliniai ir bendrinė lietuvių kalba“ (sudarė J. Girčienė). 2007 m. paskelbtas vienas iš pamatinių darbų – Loretos Vaicekauskienės monografija „Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai: kalbos politika ir vartoseną“. Daug dėmesio naujesiems skoliniams skirta Jurgitos Girčienės darbuose: paskelbta monografija „Naujųjų skolinių atitikmenys: struktūra ir vartoseną“ (2005), mokslo straipsniai „Neologizmų integracija į tekstą“ (2005), „Naujųjų skolinių vartoseną: kalbos kultūros ir stilistikos takoskyra“ (2007), „Naujieji svetimžodžiai su šaknimi *blog-* ir jų atitikmenys“ (2008) ir kt. Konkrečių vartojimo sričių skoliniai taip pat sulaukė atskiro tyrėjų dėmesio. Tirti sūrių pavadinimų (Liutkevičienė, Girčienė 2010), reklamos (Nevinskaitė 2014), gastronomijos (Girčienė 2015), kompiuterijos (Vaičiakauskienė 2016), turizmo (Girčienė 2017) ir kt. sričių skoliniai. Domėtasi ir skolinių iš konkrečių kalbų atsiradimo lietuvių kalboje tendencijomis, pavyzdžiui, italų kalbos skoliniais (Lanza 2009), japonų kalbos skoliniais (2013), ispanų kalbos skoliniais (Melnikienė, Dovydaitytė 2014) ir kt. Kalbant apie šaltinius, 2010 m. paskelbtas Valstybinės lietuvių kalbos komisijos patvirtintų svetimžodžių atitikmenų sąrašas¹, 2011 m. pradėtas viešai skelbti šiame straipsnyje nagrinėjamas *Duomenynas*², 2013 m. sukurta ir viešai prieinama *Naujųjų skolinių duomenų bazė*³.

Duomenyno pagrindu parengta ir paskelbta nemažai tyrimų⁴. *Duomenyno* sudarytoja Rita Miliūnaitė keliuose straipsniuose (2015, 2018) pristatė naujažodžių atranką, pateikimą ir paieškos galimybes, remdamasi *Duomenyno* tvarkybos patirtimi aprašė neologijos terminiją (Miliūnaitė 2020) ir kt. Kita duomenyno rengėja Agnė Aleksaitė apgynė humanitarinių mokslų daktaro disertaciją „Lietuvių kalbos naujažodžių daryba (2011–2019 m. Naujažodžių duomenyno pagrindu)“, parašė nemažai įvairios tematikos straipsnių, paremtų *Duomenyno* medžiaga (plg. Aleksaitė 2018, 2019, 2021 ir kt.). Daiva Murmulaitytė publikavo mokslo monografiją „Naujažodžių darybos ir morfemikos tyrimų perspektyvos (*Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyno* atvejis)“ (2021), taip pat straipsnių apie naujadarų tyrimų perspektyvas (2016), kontaminaciją ir lietuvių kalbos naujadarą (2018), naujuosius dūrinius (2020) ir kt. Aušra Rimkutė-Ganusauskienė, remdamasi *Duomenyno* medžiaga, paskelbė straipsnius apie naujuosius avalynės (2019), kelių (2020) ir kt. pavadinimus.

Straipsnio **teorinis pagrindas**. *Skoliniais* plačiaja prasme paprastai įvardijami „žodžiai, įvairių kontaktų (ekonominių, kultūrinių, politinių ir kt.) keliu atėję iš kitų kalbų“ (Jakaitienė 2010: 227). Rita Miliūnaitė (2022: 138) apibrėždama skolinius priduria, kad tai „morfologiškai bei kitomis priemonėmis adaptuoti

¹ Žr. <https://www.vlkk.lt/aktualiausiasios-temos/svetimzodziu-atitikmenys/svetimzodziu-atitikmenu-sarasas-su-paisiskinimais?lang=lt>.

² Žr. <https://ekalba.lt/naujazodziai/naujienos>.

³ Žr. <http://nsdb.sociolingvistika.lt>.

⁴ Daugiau *Duomenyno* tematika paskelbtų tyrimų galima rasti čia: <https://ekalba.lt/naujazodziai/apie/ND%20Skelbiniai>.

lietuvių kalboje žodžiai“. Atkreiptinas dėmesys, kad skolinio samprata iki XX a. pab. buvo siauresnė, t. y. skoliniais vadinti tik norminiai svetimi leksikos vienetai. Ilgainiui normos ir ne normos ribos darėsi ne visai aiškios, tad ši sąvoka išplėsta ir ją įvardyti visi skoliniai žodžiai (plačiau žr. Miliūnaitė 2022: 136).

Skolinių skolinimo priežasčių yra kelios, išsamiai jos aprašytos Loretos Vaicekauskienės monografijoje „Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai⁵: kalbos politika ir vartosena“ (2007: 33–78). Taigi dažniausiai skiriamos šios skolinimosi priežastys: 1) designatinės – naujoms realijoms ar sąvokoms įvardyti, 2) semantinės – reikšmės skirtumams išryškinti, 3) stilistinės – kalbai pagyvinti, tam tikroms asociacijoms ar stilistiniam poveikiui sukelti ir 4) sociopsichologinės – kitos kultūros išmanymui ir tapatinimuisi su ja demonstruoti (Vaicekauskienė 2007: 43).

Mokslinėje literatūroje skoliniai skirstomi pagal įvairius kriterijus: raišką, prisitaikymo laipsnį, skolinimosi laiką (arba amžių), kilmės kalbą (arba tarpininkę), normos požiūriu, paplitimą kitose kalbose ir vartojimo sritį (plačiau žr. Vaicekauskienė 2007: 17–23). Toliau bus aptarti skolinimosi laiko (arba amžiaus), kilmės kalbos (arba tarpininkės) ir vartojimo srities kriterijai.

a) Pagal skolinimosi laiką (arba amžių) skoliniai paprastai skirstomi į *senuosius* ir *naujuosius*. *Naujaisiais skoliniais* laikomi po 1990 metų į lietuvių kalbą atėję skoliniai žodžiai, žodžių junginiai, raidinės santrumpos ir pan. (Jakaitienė 2010: 234; plačiau apie naujuosius skolinius žr. Girčienė 2005; Vaicekauskienė 2007; plačiau apie senuosius skolinius žr. Vaicekauskienė 2007; Kniūkšta 2007; Miliūnaitė 2022 ir kt.). Kadangi *Duomenyne* kaupiami tik naujieji skoliniai, t. y. atsiradę nuo XX a. pab.⁶, šiame straipsnyje apibendrintai vartojamas skolinio terminas.

b) Pagal kilmės kalbą (arba tarpininkę) skoliniai skirstomi į *anglybes*, *slavybes*, *japonybes* ir kt. Teigiama, kad nustatant skolinių kilmės kalbą „svarbiau yra nustatyti, iš kurios kalbos žodis gautas tiesiogiai, o ne iš kurios kalbos pradėjo plisti“ (Jakaitienė 2010: 229). Tačiau, kaip teigia *Duomenyno* sudarytoja Rita Miliūnaitė (2022: 139), „naujiesiems skoliniais ir jų adaptavimo būdui svarbu ir pirminis kilmės šaltinis“. Dėl šios priežasties *Duomenyne* nurodant kilmę prie tam tikrų skolinių gali būti fiksuojama ne tik kalba tarpininkė, bet ir ta kalba, iš kurios žodis pradėjo plisti, pvz.: *muslinas* „(daržovių) tyrė, piurė“, kilmė – anglų, *mousseline* < prancūzų k. *mousseline*.

c) Pagal vartojimo sritį skoliniai gali būti *centrinės* ir *periferinės* vartosenos. Loretos Vaicekauskienės (2007: 20) teigimu, „[p]irmieji vartojami daugelio kalbos vartotojų ar jiems žinomi, o antrieji funkcionuoja tik kurioje nors siauroje srityje [...]“. *Duomenyne* „[v]artojimo sritys rodo tekstų, kuriuose pavartotas naujažodis, teminius laukus ir kartu atspindi svarbiausias visuomenės gyvenimo ir veiklos sritis, kur leksika kinta aktyviausiai“ (plačiau žr. *Duomenyno* pasvetaiėje⁷ pateiktą aprašą *Duomenyno sandara*). Taigi *Duomenyne* galima rasti tokias skolinių vartojimo sritis – bendroji vartosena, kompiuterija, el. komunikacija, muzika, politika ir daugybę kitų.

Darbo metodika ir metodologija. Straipsnio empirinis pagrindas – skoliniai, fiksuoti *Duomenyne*. Tyrimo metodai – kokybinių ir kiekybinių tyrimo duomenų, aprašymo, analizės ir interpretavimo.

*Duomenynas*⁸ – vienas iš svarbiausių šiuolaikinių lietuvių kalbos išteklių, pradėtas skelbti viešai 2011 m. Jame kaupiami XX a. pab. – XXI a. pr. lietuvių kalboje atsiradę ir viešai vartojami nauji žodžiai (skoliniai ir naujadarai), žodžių junginiai ir santrumpos, naujos žodžių reikšmės, taip pat pateikta informacija apie naujažodžių kilmę, norminimą ir vartojimą (plačiau žr. *Duomenyno* pasvetaiėje pateiktą aprašą *Įvadas*). „Duomenys jam rankiniu būdu renkami iš daugybės įvairių viešosios vartosenos tekstų, nevengiant ir jos paribio ar užribio sričių (tinklaraščių, socialinių tinklų, komentarų ir pan.), gausiai duomenų siunčia pati juos pastebinti visuomenė“ (Aleksaitė, Murmulaitytė 2018: 240). Atrenkant duomenis remiamasi žodžių ir jų reikšmių fiksavimo žodynuose kriterijumi, t. y. naujažodžiais laikomi žodžiai ir jų reikšmės, kurie nėra

⁵ Po nepriklausomybės atkūrimo atsiradę skoliniai imti vadinti naujaisiais skoliniais, svetimžodžiais ar svetimybėmis.

⁶ *Duomenyne* rastas skolinys, kurio vartosenos pavyzdžio ankstyviausias fiksavimo laikas yra 1990 m. Plačiau žr. *čardžeris*.

⁷ Žr. <https://ekalba.lt/naujazodziai/apie/ND%20Duomenyno%20sandara>.

⁸ Žr. <https://ekalba.lt/naujazodziai/>.

įrašyti pagrindiniuose lietuvių kalbos žodynuose⁹ (Aleksaitė, Murmulaitytė 2018: 240). *Duomenyne* naujažodžiai aprašomi pagal įvairius kriterijus – kilmės, reikšmės, vartojimo srities, santykio su norma ir kt. (plačiau apie naujažodžių atranką, pateikimą ir paieškos galimybes žr. Miliūnaitė 2018: 4–5), taigi pateikiama daug visuomenei ir tyrėjams aktualios informacijos.

2024 m. rugsėjį *Duomenyną* iš viso sudarė apie 10300 antraštinių žodžių, iš jų skolinių¹⁰ – apie 2800. Šiam tyrimui iš *Duomenyno* išrinkti ir išanalizuoti visi skoliniai, taip pat tokie jų kriterijai – vartojimo sritis, kilmės kalba (arba tarpininkė) ir ankstyviausia užfiksuota vartoseną, remiantis *Duomenyno* medžiaga (žr. 1 pav.). Renkant duomenis naudotasi *Duomenyno* vidinio portalo sistema, skolinių ieškota pagal kelis detaliosios paieškos kriterijus – žodžio klasė (skolinys) ir vartojimo sritis (pvz., administravimas, aplinka ir kt.). Atkreiptinas dėmesys, kad *Duomenynas* tirtas kaip šaltinis nekvestionuojant klausimo, ar tinkamai nustatyta skolinio vartojimo sritis, kilmės kalba (arba tarpininkė) ir ankstyviausia užfiksuota vartoseną. Be to, *Duomenyną* nuolat pildant ir atnaujinant, tam tikra informacija per laiką gali kisti.

Bendroji informacija	
Kirčiuotos formos:	ráideris
Kirčiuotė:	1
Rūšis:	naujai skolintos šaknies žodis
Žodžio klasė:	skolinys
Kalbos dalis:	daiktavardis
Kilmė:	anglų, <i>rider</i> .
Pateikta:	2023-10-19
Reikšmė ir vartoseną	
Apibrėžtis:	sutarties su atlikėju ar šiaip garsiu žmogumi priedas – asmeninių pageidavimų ir techninių reikalavimų sąrašas.
Pastabos vartotojams:	bendrinėje kalboje gali būti vartojami atitikmenys <i>reikalavimų sąrašas</i> , <i>pageidavimų sąrašas</i> .
Vartojimo sritis:	administravimas
Vartosenos pavyzdžiai	
1-as pavyzdys	
Pavyzdys:	Jau turbūt girdėjote apie platų Morcheebos pageidavimą miegoti dviejų metrų pločio lovose. Tačiau ne lovose esmė. Morcheeba savo „ raiderį “ pradeda nuo septynių puslapių techninių pageidavimų, kurių eilinis mirtingasis nesupras.
Šaltinis:	ve.lt; aut. Evelina Zenkutė.
Šaltinio rūšis:	internetinė žiniasklaida
Metai:	2007
Kita metrika:	08 16.
Pavyzdį pateikė:	Rita M.

1 pav. Skolinys *raideris* (šaltinis – *Duomenynas*)

⁹ *Duomenyno* pasvėtinės skiltyje *Apie naujažodžius* teigiama, kad „[k]uriant *duomenyną* svarbūs šie žodynai, fiksuojantys iki XXI a. pradžios atsiradusią leksiką“: *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (6-tas leidimas), internetinis *Lietuvių kalbos žodynas* (<http://www.lkz.lt>), *Lietuvių kalbos žodyno Papildymų kartoteka* (<https://ekalba.lt/lkz-papildymu-kartoteka/>) ir *Tarptautinių žodžių žodynas* (2001).

¹⁰ *Duomenyno* klasifikacijoje citatos, pvz., *meh* „jaustukas abejingumui ar nedideliam nusivylimui reikšti“, į skolinių sąrašą nepatenka.

Duomenyno sudarytojų iš viso išskirtos 53 vartojimo sritys. Sričių sąrašas nėra baigtinis. Kai kurie skoliniai gali priklausyti ne vienai vartojimo sričiai, pvz., žodžio *ekoaktyvizmas* „judėjimas, kurio dalyviai, siekdami politinių ar socialinių tikslų, kovoja už ekologišką aplinką“ straipsnyje nurodomos tokios sritys – aplinka, politika ir visuomenė. Pasitaiko atveju, kai žodis turi kelias reikšmes, priklausančias skirtingoms sritims, pvz.: *afinitetas* – 1 r. „fizinis artumas“, vartojimo sritis – bendroji vartosena, 2 r. „trauka“, vartojimo sritis – chemija. Atliekant tyrimą tokie skoliniai skaičiuoti atskirai nagrinėjant kiekvieną iš vartojimo sričių, pvz., minėtas žodis *afinitetas* atskirai skaičiuojamas nagrinėjant ir bendrosios vartosenos, ir chemijos sritis. Dėl šios priežasties, tiriamų skolinių (lyginant su *Duomenyno* medžiaga) straipsnyje skaičius nesutampa, plg.: 2800 ir 3905 skoliniai.

Duomenyne nurodant skolinių kilmės kalbą fiksuojama, iš kurios kalbos žodis gautas tiesiogiai arba iš kurios kalbos pradėjo plisti, kartais gali būti nurodomos ir kelios galimos kilmės kalbos, o jei kilmės kalba nenustatyta, skolinio kilmės skiltyje rašoma „neklasifikuota“, pvz.: *fetučiniai* – italų, *fettuccine*; *disleksikas*, -ė – anglų, *dyslexic* < *dyslexia* < graikų k. *dys-* + *lexis* „žodis, posakis“; *marketologas*, -ė – anglų, *marketologist*; *marketer*, rusų k. *маркетолог*; *kesra* – neklasifikuota, *kesra*.

Bendroji informacija	
Kirčiuotos formos:	balzāmikas
Rūšis:	naujai skolintos šaknies žodis
Žodžio klasė:	skolinys
Kalbos dalis:	daiktavardis
Kirčiuotė:	1
Kilmė:	italų, <i>acetato balsámico</i> ; plg. anglų k. <i>balsamic vinegar</i> .
Pateikta:	2016-05-24
Reikšmė ir vartosena	
Apibrėžtis:	italų virtuvėje vartojamas tamsios spalvos saldžiarūgštis iš vynuogių gaminamas actas.
Vartojimo sritys:	kitų kraštų realijos, maistas
Semantiniai požymiai:	padažai
Kiti variantai:	balzaminis actas
→ Vartosenos pavyzdžiai	
1-as pavyzdys	
Pavyzdys:	„Jean Paul Gaultier“ namams atstovavo sušis su tunu, „Yves Saint Laurent“ – grūdėtos duonos skrebutis su ožkų pieno sūriu, šalia kurio balzamiko padažu buvo išpieštas „YSL“ ženklas, „Chloe“ – tostinė duona, lašiša [...].
Šaltinis:	Lietuvos rytas (priedas Stilius)
Šaltinio rūšis:	spausdintinė žiniasklaida
Metai:	2009
Kita metrika:	04 10.
Pavyzdį pateikė:	Rita M.

2 pav. Skolinys *balzamikas* (šaltinis – *Duomenynas*)

Naujažodžiai *Duomenyne* kaupiami nurodant tikslias jų pavyzdžių metrikas. „Pavyzdžius stengiamasi¹¹ parinkti tokius, kurie rodytų anksčiausiai fiksuotą naujažodžio pavartojimo faktą [...]“ (plačiau žr. *Duomenyno* pasvetaiėje pateiktą aprašą *Duomenyno sandara*). Taigi atliekant šį tyrimą kreiptas dėmesys į skolinių pavyzdžius, kuriuose fiksuotas anksčiausias naujažodžių pavartojimo faktas (žr. 2 pav. metaduomenį *Metai*). Nustačius laikotarpį, kuriame tam tikros vartojimo srities skolinių ankstyviausios vartosenos fiksuojama daugiausia, galima kelti prielaidas dėl tam tikrų vartojimų sričių skolinių paplitimo priežasčių (žr. 3 pav.).

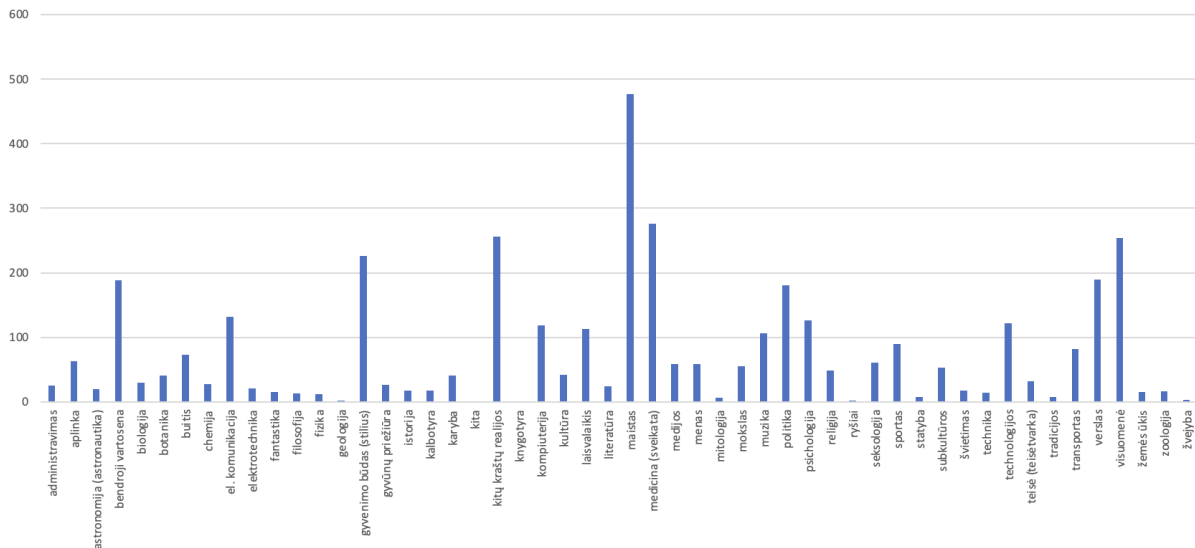
Metai	Skoliniai, vnt.	Skoliniai, %
1998	1	2,44%
2001	2	4,88%
2005	1	2,44%
2010	1	2,44%
2012	1	2,44%
2013	2	4,88%
2014	1	2,44%
2015	3	7,32%
2016	1	2,44%
2017	2	4,88%
2019	5	12,20%
2020	1	2,44%
2021	2	4,88%
2022	17	41,46%
2024	1	2,44%

3 pav. Ankstyviausia užfiksuota konkrečių skolinių vartoseną pagal metus ir dažnumą remiantis *Duomenynu*. Vartojimo sritis – karyba

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad 2024 m. rugsėjo mėnesį *Duomenyne* skoliniai priskirti 52¹² vartojimo sritims. Kaip matyti iš 4 pav., daugiausia skolinių yra priskirta maisto (477, t. y. 12 % visų skolinių), medicinos (sveikatos) (276, t. y. 7 %), kitų kraštų realijų (256, t. y. 7 %), visuomenės (254, t. y. 7 %), gyvenimo būdo (stiliaus) (226, t. y. 6 %), verslo (190, t. y. 5 %), bendrosios vartosenos (188, t. y. 5 %) ir politikos (181, t. y. 5 %) vartojimo sritims.

¹¹ Tai, kad *Duomenyne* tik siekiama pateikti ankstyviausią vartoseną, rodo ir toks pavyzdys: *Naujųjų skolinių duomenų bazėje* skolinio *aifonas* ankstyviausia vartoseną užfiksuota 2007 m., o *Duomenyne* – 2008 m.

¹² Iš viso *Duomenyne* šiuo metu yra išskirtos 53 vartojimo sritys. Viena sritis – metrologija – jai priskirtų skolinių neturi.

4 pav. Skolinių pasiskirstymas pagal vartojimo sritis remiantis *Duomenynu* (y ašyje – skaičius vienetais, x ašyje – vartojimo sritys pagal abėcėlę)

Toliau, remiantis dažnumu, bus aptarti *Duomenyne* rasti skoliniai pagal tris kriterijus – vartojimo srities, tos srities kilmės kalbos (-ų) (arba tarpininkės, -ių) ir ankstyviausios užfiksuotos vartosenos.

Kaip minėta, daugiausia skolinių *Duomenyne* priskirta **maisto** sričiai – iš viso 477 vnt. (t. y. 12 % visų skolinių), pvz.: *braunis*¹³ „paprastai kvadratinis drėgno šokoladinio pyrago su riešutais gabalėlis, tiekiamas kaip atskiras pyragaitis“, *azuki* „japoninės pupuolės sėkla“, *pomelas* „didžiojo citrinmedžio vaisius – didysis greipfrutas“, *lazanija*¹⁴ „itališkas patiekalas, gaminamas iš makaronų tešlos lakštų, perteptų įvairiu įdaru“.

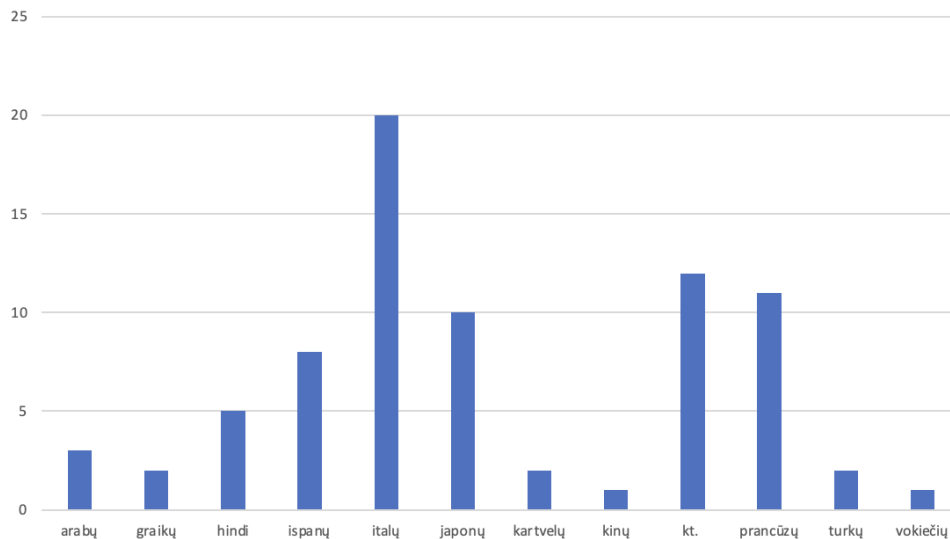
Pagal skolinių kilmės kalbų (arba tarpininkų) įvairovę maisto sritis lenkia kitas *Duomenyne* fiksuotas sritis. Maisto vartojimo sričiai priklausančių skolinių kilmės kalbos dažniausiai yra anglų (111, t. y. 23 % visų šios vartojimo srities skolinių), italų (97, t. y. 20 %), prancūzų (50, t. y. 11 %), japonų (46, t. y. 10 %), ispanų (40, t. y. 8 %), hindi (22, t. y. 5 %) ir kt. kalbos (žr. 5 pav.). Pvz.: *smutis* „tyrelės pavidalo vaisių kokteilis“, kilmė – anglų, *smoothie*; *smoothy* < smooth „glotnus; švelnus, neaitrus“; *njokis* „maža itališkas bulvinis virtinukas“, kilmė – italų, *gnoccho*, dgs. *gnocchi*; *paté* „prancūziškas kimštinis pyragas dažniausiai su mėsos ar žuvies įdaru; valgomas karštas arba šaltas“, kilmė – prancūzų, *pâté*.

Reikia pastebėti, kad iš anglų kalbos pasiskolinti maisto srities žodžiai, remiantis *Duomenynu*, dažnai yra ne konkrečių patiekalų pavadinimai, bet bendresnio pobūdžio žodžiai, pvz.: *teks-meks* „JAV Teksaso valstijos ir Meksikos virtuvių mišinys“; *paleodieta* „dieta, pagrįsta akmens amžiaus žmonių maitinimosi būdu“. Taip pat dažnai šioje vartojimo srityje anglų kalba funkcionuoja kaip tarpininkė, t. y. per ją skoliniai ateina į lietuvių kalbą, pvz.: *muslinas* „(daržovių) tyrė, piurė“, kilmė – anglų, *mousseline* < prancūzų k. *mousseline*.

Kalbant apie ankstyviausią vartoseną, daugiausia maisto srities skolinių *Duomenyne* fiksuota 2006 (37, t. y. 8 % visų šios vartojimo srities skolinių), 2009 (37, t. y. 8 %) ir 2011 (42, t. y. 9 %) metais.

¹³ Visi skoliniai, jų apibrėžtys, kilmės aiškinimai paimti iš *Duomenyno*.

¹⁴ Dalis naujųjų skolinių jau yra patekę ir į kitus šaltinius, pavyzdžiui, *Bendrinės lietuvių kalbos žodyną*.

5 pav. Skolinių kilmės kalbų pasiskirstymas *Duomenyne*. Vartojimo sritis – maistas
(y ašyje – skaičius procentais, x ašyje – kilmės kalbos pagal abėcėlę¹⁵)

Šio tyrimo rezultatus įdomu palyginti su 2015 m. J. Girčienės atliktu tyrimu, kuriame nagrinėti gastronomijos srities naujieji skoliniai (imtis – 242 vnt.). Tyrimas (Girčienė 2015: 163–164) atskleidė, kad daugiausia skolinių pasiskolinta iš italų kalbos (31 %), taip pat iš japonų, kinų, hindi, arabų, turkų, graikų, gruzinų ir kt. kalbų (31 %), kiek mažiau iš anglų – 14 %, iš prancūzų – 13 % ir iš ispanų – 11 % kalbų. Atliktų dviejų tyrimų tendencijos panašios, t. y. šioje srityje išlikusi kalbų, iš kurių skolinamasi, įvairovė, taip pat skolinių iš italų, prancūzų ir ispanų kalbų gausa. Tiesa, skiriasi iš anglų kalbos ar per anglų kalbą pasiskolintų žodžių skaičius. Tai galėjo lemti skirtinga duomenų (skolinių) imtis, plg. 477 vnt. (šio tyrimo) ir 242 vnt. (J. Girčienės tyrimo), arba skolinių kilmės nustatymo metodika.

Apibendrinant galima teigti, kad maisto srities skolinių gausa ir kilmės kalbų įvairovė nestebina. Dėl globalizacijos atsiradę kultūrų kontaktai lemia tų gyvenimo sričių leksikos pokyčius, kurios pirmiausia susijusios su žmogaus pamatinių poreikių tenkinimu – mityba, poilsiu ir pan.

Duomenyne antrą vietą pagal vartojimo sritį užima **medicinos (sveikatos)** sričiai priskiriami skoliniai (276, t. y. 7 % visų skolinių), pvz.: *akrojoga* „jogos rūšis, turinti akrobatikos elementų“, *breketai* „įtaisas netaisyklingam sąkandžiui gydyti, taisyti – iš išorės ar iš vidaus ant dantų tvirtinamos nedidelės detalės ir jų laikomas dantis tiesinantis lankas“.

Pagal skolinių kilmės kalbas (arba tarpininkes) šioje srityje vyrauja anglų kalba, plg. 234 (84 % visų šios vartojimo srities skolinių). Pvz.: *aromaterapija* „kvapų terapija – gydymas naudojant kvapiąsias medžiagas“, kilmė – anglų, *aromatherapy*; *skubis* „simbiotinis tam tikrų bakterijų ir mielių darinys (arbatos grybas), susidarantis joms fermentuojantis“; kilmė – anglų, *scoby* < *symbiotic culture of bacteria and yeast*. Šioje vartojimo srityje pasitaiko pavienių retesnių kilmės kalbų pavyzdžių: *čikungunija* „čikungunijos viruso (CHIKV) sukelta infekcinė uodų platinama liga; paplitusi atogrąžų šalyse – Afrikoje, Azijoje, Amerikoje“, kilmė – makondžių.

Kalbant apie ankstyviausią vartoseną, daugiausia šios vartojimo srities skolinių fiksuota 2011 (31, t. y. 11 %), 2012 (22, t. y. 8 %) ir 2020 (22, t. y. 8 %) metais.

¹⁵ Diagramoje matomas duomuo *kt.*, apimantis kitas kalbas, iš kurių skolinamasi negausiai (vos vienas kitas skolinys), pvz.: islandų, jidiš, lenkų, latvių, švedų, serbų, totorių ir kt.

Trečią vietą pagal vartojimo srities gausumą užima **kitų kraštų realijoms** priskiriami skoliniai (256, t. y. 7 % visų skolinių), pvz.: *tuktukas* „triratė transporto priemonė su varikliu, paplitusi pietų Azijos šalyse, pasiekusi ir Lietuvą“; *sambadromas* „speciali ilga aikštė, kur vyksta Rio de Žaneiro karnavalo sambos mokyklų eisenos ir pasirodymai“. Ši vartojimo sritis pasižymi skolinių gausumu ir kilmės kalbų įvairove, kadangi apima skirtingas temines grupes – maistą, religiją, meną, muziką ir kt., per kurias ir skleidžiasi kitų kraštų realijos.

Kitų kraštų realijų sritis nuo kitų čia nagrinėjamų sričių skiriasi tuo, kad jai priklausančių skolinių kilmės kalba dažniausiai yra japonų kalba (59, t. y. 23 % visų šios vartojimo srities skolinių), pvz.: *giodza* „japoniškas plonos tešlos koldūnas su sultingu mėsos ar daržovių įdaru“, kilmė – japonų. Plintant japonų kultūrai Lietuvoje, plinta ir iš japonų kalbos pasiskolinti žodžiai, kuriais paprastai įvardijamos naujos realijos, susijusios su tos šalies maistu, menu, tradicijomis ir pan. Žinoma, tokią skolinių gausą iš japonų kalbos *Duomenyne* galėjo lemti ir duomenų rinkimo metodika, t. y. dėl vienokių arba kitokių priešasčių daug dėmesio skirta japonų kultūrai, arba duomenų identifikavimas, t. y. sunku nustatyti, ar skolinys pasiskolintas tiesiogiai iš japonų kalbos, ar atėjo per anglų kalbą.

Kitos šiai grupei priklausančių skolinių kilmės kalbos yra italų (35, t. y. 14 % visų šios vartojimo srities skolinių), ispanų (28, t. y. 11 %), anglų, arabų (po 21, t. y. po 8 %) ir kt., pvz.: *kaponata* „tradicinis sicilietiškas patiekalas iš keptų daržovių – baklažanų ir kt.“, kilmė – italų, *caponata*; *gaspacio* „šalta ispaniška sriuba iš pomidorų, pipirų ir kitų daržovių“, kilmė – ispanų, *gazpacho*. Retai, tačiau pasitaiko skolinių iš tokių kalbų kaip bantų, berberų, hebrajų, indoneziečių, kazachų, maorių, persų, tailandiečių, taitiečių ir kt., pvz.: *ngonis* „styginis Vakarų Afrikos instrumentas“, kilmė – bantų, anglų k. perraša *ngoni*; *n'goni*; *poi* „siužetinis choreografinis maorių (paprastai – moterų) pasirodymas ir (arba) jame naudojami įrankiai (kamuoliukai su įvairaus ilgio virvutėmis)“, kilmė – maorių, anglų k. perraša *poi*.

Daugiausia šios vartojimo srities skolinių ankstyviausios vartosenos užfiksuota 2007 (22, t. y. 9 %) ir 2011 (27, t. y. 11 %) metais.

Ketvirtoje vietoje pagal skolinių gausumą yra **visuomenės** sritis (254, t. y. 7 % visų skolinių), pvz.: *jupis* „jaunas, išsilavinęs ir gerai uždirbantis didmiesčio gyventojas“; *terfė* „radikali feministė, kovojanti, kad translyčiai nebūtų priskiriami prie moterų“.

Visuomenės sričiai priklausančių skolinių kilmės kalba (arba tarpininkė) dažniausiai yra anglų kalba (206, t. y. 81 % visų šios vartojimo srities skolinių), pvz.: *kraudsorsingas* „minios paslauga – kai kurių veiklos funkcijų (sprendimų paieškos) perkėlimas miniai (interneto bendruomenei)“, kilmė – anglų, *crowdsourcing*. Kitų kilmės kalbų (arba tarpininkių) yra beveik pavieniai atvejai, pasitaiko rusų kalbos skolinių (12, t. y. 5 %), pvz.: *atmorozkas* „individus, nepripažįstantis dorovinių normų, pašlemėkas“, kilmė – rusų, *оморозок*. Kalbant apie šią sritį, *Duomenyne* yra ir neklasifikuotų atvejų, t. y. kai nepavyko nustatyti skolinio kilmės kalbos (12, t. y. 5 %), pvz.: *babajus*, -ė „Londono lietuvių šiuo žodžiu vadinamas atvykėlis iš Azijos (Afganistano, Pakistano, Indijos, Bangladešo)“, kilmė – neklasifikuota.

Daugiausia šios vartojimo srities skolinių ankstyviausios vartosenos užfiksuota 2011 (33, t. y. 13 %) ir 2012 (24, t. y. 10 %) metais.

Gyvenimo būdo (stiliaus) sričiai priskiriami 226 skoliniai (t. y. 6 % visų skolinių), pvz.: *flipflopai* „lengvas guminis įsispiriamas paplūdimio apavas, prilaikomas dirželio per vieną pirštą“; *barberis*, -ė „vyriško kirpimo meistras (-ė): barzdų skutėjas (-a) ir formuotojas (-a), vyrų kirpėjas (-a), dažnai priklausantis ir tam tikrai subkultūrai“. Į gyvenimo būdo (stiliaus) sritį patenka tokios teminės grupės – apranga, stilius, kosmetika ir kt.

Gyvenimo būdo (stiliaus) sričiai *Duomenyne* priklausančių skolinių kilmės kalba (arba tarpininkė) taip pat dažniausiai yra anglų kalba (153, t. y. 68 % visų šios vartojimo srities skolinių), pvz.: *bodipeintingas* „piešinių tapymas ant kūno odos“, kilmė – anglų, *body painting*; rečiau – prancūzų (21, t. y. 9 %), pvz.: *tropezetės* „atviros basutės plonu odiniu padu su dirželiais“, kilmė – prancūzų, *tropéziennes*; arabų (12, t. y. 5 %), pvz.: *bištas* „tradicinis vyriškas, iškilmingomis progomis arabų dėvimas, dažniausiai juodas su

geltonais apvadais apsiaustas“, kilmė – arabų; japonų (7, t. y. 3 %), pvz.: *omakasé* „japoniškų restoranų aptarnavimo stilius, kai lankytojas iš anksto nežino, kas jam bus patiekta“, kilmė – japonų; ir kt. kalbos.

Daugiausia šios vartojimo srities skolinių ankstyviausios vartosenos užfiksuota 2011 (19, t. y. 8 %) ir 2014 (17, t. y. 8 %) metais.

Verslo sričiai *Duomenyne* priskiriama 190 skolinių (t. y. 5 % visų skolinių), pvz.: *bulanžerija* „prancūziška kepyklėlė“; *flankeris* „naujai sukurta prekė (paprastai kvėpalų, gėrimų ar pan.) atmaina“.

Pagal skolinių kilmės kalbas (arba tarpininkes) šioje srityje vyrauja anglų kalba (156, t. y. 82 % visų šios vartojimo srities skolinių), pvz.: *fintechas* „elektroninių technologijų, skirtų finansinėms operacijoms atlikti ir paslaugoms teikti, sektorius“, kilmė – anglų, *fintech* < *financial technologies*; *restobaras* „viešojo maitinimo įstaiga, turinti panašumo ir į barą, ir į restoraną“, kilmė – anglų, *restobar*, *resto-bar*. Iš kitų kalbų pasiskolintų verslo srities žodžių nėra daug, plg.: rusų (8, t. y. 4 %), italų, japonų (po 6, t. y. po 3 %), prancūzų (4, t. y. 2 %) ir kt.

Daugiausia šios vartojimo srities skolinių ankstyviausios vartosenos užfiksuota 2011 (26, t. y. 14 %) metais.

Nedaug skolinių kiekiu nuo verslo vartojimo srities atsilieka **bendrosios vartosenos sritis**. Šiai sričiai *Duomenyne* priskiriami 188 skoliniai (t. y. 5 % visų skolinių), pvz.: *blūperis* „kvailas apsirikimas; liapsusas; nepavykęs filmavimo kadras“; *prikolas* „pokštas; pritraukiantis dalykas“. Kaip teigiama *Duomenyne*, „[j]eigu naujažodis neturi kokios išskirtinės srities, jis priskiriamas prie bendrosios vartosenos“ (plačiau žr. *Duomenyno* pasvetainėje pateiktą aprašą *Duomenyno sandara*).

Bendrosios vartosenos sričiai priklausančių skolinių kilmės kalba (arba tarpininkė) dažniausiai yra anglų kalba (173, t. y. 92 % šios vartojimo srities skolinių), pvz.: *dedlains* „galutinis terminas“, kilmė – anglų, *deadline*; *deglobalizacija* „priešingas globalizacijai procesas – integracijos į globalius ekonominius, kultūrinius ir kt. ryšius, ilgų gamybos bei tiekimo grandinių nykimas“, kilmė – anglų, *deglobalisation*, *deglobalization*.

Daugiausia šios vartojimo srities skolinių ankstyviausios vartosenos užfiksuota 2011 (14, t. y. 8 %) ir 2017 (13, t. y. 7 %) metais.

Nedaug skolinių skaičiumi *Duomenyne* nuo bendrosios vartosenos srities atsilieka **politikos** sritis (181, t. y. 5 % visų skolinių), pvz.: *čučhé* „oficiali Šiaurės Korėjos ideologija“; *putinizmas* „Rusijos Federacijos prezidento Vladimiro Putino populstinės valdžios modelis, paremtas nesuvaržyta vieno žmogaus valdžia ir didžiavalstybiškumu“.

Politikos sričiai priklausančių skolinių kilmės kalba (arba tarpininkė) dažniausiai yra anglų kalba (114, t. y. 63 % šios vartojimo srities skolinių). Retai, bet pasitaiko skolinių ir iš rusų (29, t. y. 16 %), ukrainiečių (4, t. y. 2 %), vokiečių (3, t. y. 2 %) kalbų, pvz.: *silovikas* „Rusijos Federacijos (rečiau – Baltarusijos) jėgos struktūrų darbuotojas“, kilmė – rusų, *силови́к*; *tituška* „jaunas vyras, prorusiškų jėgų pasamdytas kaip provokatorius Ukrainoje“, kilmė – ukrainiečių < *Tituška* (ukrainiečio Vadymo Tituškos pavardė). Pasitaiko ir skolinių, kurių kilmės kalba nenustatyta, t. y. neklasifikuotų (11, t. y. 6 %), pvz.: *homopropaganda* „aktyvus homoseksualizmo ideologijos skleidimas“, kilmė – neklasifikuota, plg. rusų k. *гомопропаганда*, lenkų k. *homopropaganda*.

Daugiausia šios vartojimo srities skolinių ankstyviausios vartosenos užfiksuota 2011 (18, t. y. 10 %), 2016 (17, t. y. 9 %) ir 2022 (19, t. y. 11 %) metais.

Kitos *Duomenyne* randamos vartojimo sritys nėra tokios gausios skolinių kaip anksčiau aptartos, plg.: **el. komunikacija** (132, t. y. 3 % visų skolinių), **psichologija** (126, t. y. 3 %), **technologijos** (122, t. y. 3 %), **kompiuterija** (119, t. y. 3 %), **laisvalaikis** (113, t. y. 3 %), **muzika** (106, t. y. 3 %), **sportas** (90, t. y. 2 %), **transportas** (82, t. y. 2 %), **buitis** (73, t. y. 2 %), **aplinka** (63, t. y. 2 %), **seksologija** (61, t. y. 2 %), **medijos** (58, t. y. 2 %), **menas** (58, t. y. 2 %), **mokslas** (55, t. y. 1 %), **subkultūros** (53, t. y. 1 %), **religija** (49, t. y. 1 %), **kultūra** (42, t. y. 1 %), **botanika** (41, t. y. 1 %), **karyba** (41, t. y. 1 %).

Pagal skolinių kilmės kalbas (arba tarpininkes) išvardytose srityse vyrauja anglų kalba, plg.: el. komunikacija (125, t. y. 95 % šios vartojimo srities skolinių), psichologija (119, t. y. 94 %), technologijos (106, t. y. 87 %), kompiuterija (115, t. y. 97 %) ir kt. Pasitaiko sričių, kuriose skolinių kilmės kalbos pasižymi, nors negausia, bet įvairove, pvz.: buitės sritis – anglų kalba (40, t. y. 55 % šios vartojimo srities skolinių), japonų kalba (10, t. y. 14 %); subkultūrų sritis – anglų kalba (42, t. y. 79 % šios vartojimo srities skolinių), rusų kalba (5, t. y. 9 %), japonų kalba (3, t. y. 6 %); karybos sritis – anglų kalba (18, t. y. 44 % šios vartojimo srities skolinių), rusų kalba (7, t. y. 17 %), ukrainiečių kalba (4, t. y. 10 %), prancūzų kalba (3, t. y. 7 %) ir kt.

Mažiau nei po 1 % skolinių *Duomenyne* sudaro tokios vartojimo sritys: **teisė (teisėtvarka)** (32¹⁶), **biologija** (30), **chemija** (28), **gyvūnų priežiūra** (26), **administravimas** (25), **literatūra** (24), **elektrotechnika** (21), **astronomija** (20), **istorija** (18), **švietimas** (18), **kalbotyra** (17), **zoologija** (16), **žemės ūkis** (15), **fantastika** (15), **technika** (14), **filosofija** (13), **fizika** (12), **statyba** (7), **tradicijos** (7), **mitologija** (6), **žvejyba** (3), **geologija** (2), **ryšiai** (2), **knygotyra** (1), **kita** (1). Pagal skolinių kilmės kalbas (arba tarpininkes) šiose srityse taip pat vyrauja anglų kalba, plg.: teisė (teisėtvarka) (25, t. y. 78 % šios vartojimo srities skolinių), biologija (30, t. y. 100 % šios vartojimo srities skolinių), chemija (26, t. y. 93 % šis vartojimo srities skolinių) ir kt.

Kadangi pastarosios aptartos vartojimo sritys skolinių požiūriu nėra labai gausios, svarių išvadų, kalbant apie ankstyviausią *Duomenyne* užfiksuotą vartoseną, pateikti nelabai galima.

Išvados

Tyrimu siekta iš *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyno* (toliau – *Duomenynas*) išrinkti, suskirstyti ir išanalizuoti skolinius (iš viso 3905) pagal vartojimo sritis, remiantis kilmės kalba (arba tarpininke) ir ankstyviausia šiame šaltinyje užfiksuota vartoseną. Rezultatus apibendrinti pateikiant dažnumą.

1. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad gausiausios skolinių vartojimo sritys, remiantis *Duomenynu*, yra maistas (477, t. y. 12 % visų skolinių), medicina (sveikata) (276, t. y. 7 %), kitų kraštų realijos (256, t. y. 7 %), visuomenė (254, t. y. 7 %), gyvenimo būdas (stilius) (226, t. y. 6 %), verslas (190, t. y. 5 %), bendroji vartoseną (188, t. y. 5 %) ir politika (181, t. y. 5 %). Manytina, kad būtent šiose srityse vartojamų skolinių gausą lėmė dėl globalizacijos atsiradę kultūrų ir kalbų kontaktai, turintys didelę įtaką įvairioms gyvenimo sritims, taip pat ir leksikos pokyčiams, kurių pirmiausia atsirado srityse, susijusiose su žmogaus pamatinių poreikių tenkinimu – mityba, sveikata, apranga, bendravimu ir kt. Kitos *Duomenyne* fiksuojamos sritys, lyginant su aptartomis, nėra tokios gausios skolinių, pavyzdžiui, el. komunikacija (132, t. y. 3 % visų skolinių), psichologija (126, t. y. 3 %), technologijos (122, t. y. 3 %), kompiuterija (119, t. y. 3 %), transportas (82, t. y. 2 %), medijos (58, t. y. 2 %), religija (49, t. y. 1 %), geologija (2, t. y. <1%), knygotyra (1, t. y. <1%) ir kt. Tai galėjo lemti ir *Duomenyno* pobūdis, t. y. duomenys jam renkami rankiniu (ne automatiniu) būdu, todėl nespėjama (ir nesiekama) vienodu lygiu apimti visų vartojimo sričių.
2. Tyrimas atskleidė, kad skolinių kalba donorė vis dar lieka anglų kalba (2687, t. y. 69 % visų skolinių), nors pasitaiko vartojimo sričių, kuriose vyrauja kita kilmės kalba, pavyzdžiui, kitų kraštų realijų srityje gausu iš japonų kalbos pasiskolintų žodžių. Ištyrus *Duomenyno* medžiagą, matyti skolinių iš rusų kalbos mažėjimo tendencija. Vis atsiranda tiek geografiškai, tiek kultūriškai tolimesnių kraštų kalbų skolinių, pavyzdžiui, makondžių, indoneziečių, maorių, taitiečių, havajiečių ir kt. Kadangi kalba reaguoja į vykstančius įvykius, po 2022 m. vasario 24 d. Rusijos karinės invazijos į Ukrainą *Duomenyne* atsirado skolinių iš ukrainiečių kalbos.
3. Ištyrus kiekvienos vartojimo srities skolinius pagal jų ankstyviausią *Duomenyne* užfiksuotą vartoseną paaiškėjo, kad šis kriterijus nėra labai informatyvus. Kalbant apie gausesnes skolinių grupes tendencijos matyti, pavyzdžiui, maisto srityje daugiausia skolinių ankstyviausios vartosenos fiksuota 2006 (37, t. y. 8 % visų šios vartojimo srities skolinių), 2009 (37, t. y. 8 %) ir 2011 (42, t. y. 9 %) metais.

---

¹⁶ Pateikiama vienetais.

Galima daryti prielaidą, kad tais metais dėl tam tikrų priežasčių buvo intensyviau perimami kitų šalių patiekalai ar pan. Tačiau, kalbant apie mažiau skolinių turinčias vartojimo sritis, tenka pastebėti, kad yra per mažai duomenų, kad būtų galima įžvelgti tam tikrų tendencijų.

4. *Duomenyne* taikomas rankinis (ne automatinis) duomenų kaupimo būdas, t. y. į jį dedama tai, kas aptinkama ar atsiunčiama visuomenės, taigi nėra sistemiskumo, pavyzdžiui, neieškoma visų galimų tam tikros vartojimo srities skolinių ar pan. Todėl norint pateikti kuo objektyvesnes išvadas reikėtų iširti ir kitų šaltinių medžiagą.

Literatūra ir šaltiniai

- ALEKSAITĖ, A., 2018. Ypatybių pavadinimai Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne. *Bendrinė kalba*, 91, 1–27. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/91/Aleksaite_BK_91_straipsnis_apie_pavadinimus.pdf.
- ALEKSAITĖ, A., 2019. Emocinė-ekspresinė leksika Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne – naujadarų radimosi aplinkybės ir darybos būdai. *Bendrinė kalba*, 92, 1–26. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/92/Aleksaite_BK_92_straipsnis_apie_naujazodzius.pdf.
- ALEKSAITĖ, A., 2021. Lietuvių kalbos naujadarų neoklasikinės darybos polinkiai: Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyno atvejis. *Lituanistica*, 67(1), 64–78. Prieiga internete: <https://www.lmaleidykla.lt/ojs/index.php/lituanistica/article/view/4394/3496>.
- ALEKSAITĖ, A., 2022. *Lietuvių kalbos naujažodžių daryba (2011–2019 m. Naujažodžių duomenyno pagrindu)*. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, Vytauto Didžiojo universitetas.
- ALEKSAITĖ, A., MURMULAITYTĖ, D., 2018. Naujoji lietuvių kalbos leksika – sava ir svetimta. *Linguistica Lettica*, 26, 236–258. Prieiga internete: http://lavi.lu.lv/wp-content/uploads/2021/03/Linguistica_Lettica_26.pdf.
- Bendrinės lietuvių kalbos žodynas*, vyr. red. Danutė Liutkevičienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <https://ekalba.lt/bendrinės-lietuvių-kalbos-zodynas/>.
- Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, 6-tas (elektroninis) leidimas. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2011.
- GIRČIENĖ, J. (sud.), 2004. *Skoliniai ir bendrinė lietuvių kalba*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- GIRČIENĖ, J., 2005. *Naujųjų skolinių atitikmenys: struktūra ir vartosena*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- GIRČIENĖ, J., 2005. Neologizmų integracija į tekstą. *Žmogus ir žodis*, 1(7), 78–82.
- GIRČIENĖ, J., 2007. Naujųjų skolinių vartosena: kalbos kultūros ir stilistikos takoskyra. *Kalbos kultūra*, 80, 143–151. Prieiga internete: <http://bendrinekalba.lt/?80>.
- GIRČIENĖ, J., 2008. Naujieji svetimžodžiai su šaknimi *blog-* ir jų atitikmenys. *Kalbos kultūra*, 81, 50–64. Prieiga internete: <http://bendrinekalba.lt/?81>.
- GIRČIENĖ, J., 2015. Gastronomijos srities skoliniai kaip globalėjančio pasaulio atspindys. *Linguistica Lettica*, 23, 146–166. Prieiga internete: https://dSPACE.lu.lv/dSPACE/bitstream/handle/7/54136/Linguistica_Lettica_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=147.
- GIRČIENĖ, J., 2017. New Loanwords in Lithuanian Tourism Discourse. *Žmogus ir žodis*, 19(1), 19–37. Prieiga internete: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/4c395e29-a96a-47d2-9bc2-32f3cc34ae3f/content>.
- JAKAITIENĖ, E., 2010. *Leksikologija*. 2-as pakartotinis leidimas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- KNIŪKŠTA, P., 2007. Svetimžodžiai, politika ir teisės aktai. *Bendrinė kalba*, 80, 24–31. Prieiga internete: <http://bendrinekalba.lt/?80>.
- LANZA, S., 2009. *Italų kilmės žodžiai (italizmai) ir jų adaptacija lietuvių kalboje*. Daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Lietuvių kalbos žodynas*, vyr. red. Gertrūda Naktinienė. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2017. Prieiga internete: <http://www.lkz.lt>.
- Lietuvių kalbos žodyno* Papildymų kartoteka. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2015. <https://doi.org/10.35321/lkz-papildymu-kartoteka>.
- LIUTKEVIČIENĖ, D., GIRČIENĖ, J., 2010. *Sūrių pavadinimai: vartosena, norma, žodynėlis*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

- MELNIKIENĖ, D., DOVYDAITYTĖ, N., 2014. Ispanų kalbos skoliniai lietuvių kalboje. *Verbum*, 5, 137–150. <https://doi.org/10.15388/Verb.2014.5.5003>
- MILIŪNAITĖ, R., 2015. Naujažodžių atranka ir pateikimas Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne. *Leksikografija ir leksikologija*, 5, 161–184.
- MILIŪNAITĖ, R., 2018. Naujažodžių pateikimas ir paieškos galimybės Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne. *Bendrinė kalba*, 91, 1–21. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/91/Miliunaite_BK_91_straipsnis.pdf.
- MILIŪNAITĖ, R., 2020. Neologijos terminija ir Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyno praktika. *Terminologija*, 27, 81–107. <https://doi.org/10.35321/term27-04>
- MILIŪNAITĖ, R., 2022. *Ivairuojantys ir nauji lietuvių kalbos reiškiniai XXI a. pradžioje: sistematika ir pokyčių kryptys*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: https://lki.lt/wp-content/uploads/2022/12/Miliunaite_ivairuojantys_ir_nauji_kalbos-reiskiniai.pdf.
- MILIŪNAITĖ, R., ALEKSAITĖ, A. *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas* [Tęstinis internetinis žinynas nuo 2011 m.]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. <https://doi.org/10.35321/neol>
- MURMULAITYTĖ, D., 2016. *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas* ir naujadarų tyrimų perspektyvos. *Bendrinė kalba*, 89, 1–27. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/89/Murmulaityte_BK_89_straipsnis.pdf.
- MURMULAITYTĖ, D., 2018. Kontaminacija ir lietuvių kalbos naujadara. *Kalba ir kontekstai*, 8(1), 60–70.
- MURMULAITYTĖ, D., 2020. Naujųjų dūrinių analizės ir klasifikacijos galvosūkiai. *Acta Linguistica Lithuanica*, 82, 34–51. <https://doi.org/10.35321/all82-02>
- MURMULAITYTĖ, D., 2021. *Naujažodžių darybos ir morfemikos tyrimų perspektyvos* (Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyno atvejis). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. Prieiga internete: <https://lki.lt/wp-content/uploads/2021/12/Daivos-Murmulaitytes-monografija.pdf>.
- Naujųjų skolinių duomenų bazė*, parengė Lietuvių kalbos instituto Sociolingvistikos skyrius. <https://doi.org/10.35321/nsdb>
- NEVINSKAITĖ, L., 2014. Kam reklamai skoliniai? Leksikos skoliniai reklamos tekstuose. *Taikomoji kalbotyra*, 3, 1–30. <https://doi.org/10.15388/TK.2014.17479>
- RIMKUTĖ-GANUSAUSKIENĖ, A., 2019. Naujieji avalynės pavadinimai. *Terminologija*, 26, 184–208. <https://doi.org/10.35321/term26-09>
- RIMKUTĖ-GANUSAUSKIENĖ, A., 2020. Naujieji kelnų pavadinimai. *Terminologija*, 27, 164–185. Prieiga internete: <http://journals.lki.lt/terminologija/article/view/1715/2129>.
- RUDAITIENĖ, V., VITKAUSKAS, V., 1998. *Vakarų kalbų naujieji skoliniai*. Vilnius: Enciklopedija.
- TAMAŠAUSKAITĖ, U., 2013. Naujieji japonų kalbos kulinarijos skoliniai. *Kalbos kultūra*, 86, 131–148. Prieiga internete: <https://journals.lki.lt/bendrinekalba/article/view/215/280>.
- Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius: Alma littera, 2001.
- VAICEKAUSKIENĖ, L., 2007. *Naujieji lietuvių kalbos svetimžodžiai: kalbos politika ir vartoseną*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- VAIČIAKAUSKIENĖ, S., 2016. Kompiuterijos srities naujieji skoliniai. *Žmogus ir žodis*, 18(1), 80–95. Prieiga internete: <https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/fcd08aa2-829e-4d96-a957-8160f6bf1a59/content>.
- Valstybinė lietuvių kalbos komisija, 2010. *Svetimžodžių atitikmenų sąrašas su paaiškinimais*, 2010 m. spalio 28 d., Vilnius. Prieiga internete: <https://www.vlkk.lt/aktualiausios-temos/svetimzodziu-atitikmenys/svetimzodziu-atitikmenu-sarasas-su-paaiskinimais?lang=lt>.

Anželika Gaidienė: humanitarinių mokslų daktarė, Lietuvių kalbos instituto Bendrinės kalbos tyrimų mokslo darbuotoja, Petro Vileišio g. 5, Vilnius, el. paštas: anzelika.gaidiene@lki.lt